

STORTINGET

Innst. 174 S

(2021–2022)

Innstilling til Stortinget
fra utdannings- og forskningskomiteen

Dokument 8:67 S (2021–2022)

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Jan Tore Sanner, Margret Hagerup, Kari-Anne Jønnes, Guri Melby, Abid Raja og Kjell Ingolf Røpstad om videreføring av en lærerspesialistordning

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen senest i revidert nasjonalbudsjett for 2022 komme tilbake med et forslag til en ordning for karriereveier for lærere i skolen som bygger på lærerspesialistordningen, og som kan videreføres fra høsten 2022. Det skal legges til grunn at målsettingen om at alle skoler skal ha tilgang til en lærerspesialist i begynneropplæringen, videreføres. Ordningen skal forankres hos partene i skolesektoren.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jorodd Asphjell, Øystein Mathisen, Lise Selnes og Elise Waagen, fra Høyre, Margret Hagerup, Kari-Anne Jønnes og Jan Tore Sanner, fra Senterpartiet,

Maren Grøthe og Marit Knutsdatter Strand, fra Fremskrittspartiet, Himanshu Gulati, fra Sosialistisk Venstreparti, Freddy André Øvstegård, fra Rødt, lederen Hege Bae Nyholt, og fra Venstre, Abid Raja, viser til representantforslaget.

Kunnskapsminister Tonje Brenna har uttalt seg om forslaget i brev av 4. februar 2022. Brevet følger som vedlegg til innstillingen.

Komiteen avholdt åpen høring om representantforslaget som videokonferanse 3. februar 2022.

Komiteen viser til at lærerspesialistordningen ble etablert som en pilotordning i 2015 og består av lærerspesialistfunksjonen og lærerspesialistutdanningen. Ordningen retter seg mot hele grunnopplæringen innenfor noen utvalgte områder. Komiteen viser til rammeverket for ordningen, der det heter at lærerspesialisten skal være faglig oppdatert på forskning og fagdidaktikk på sitt fagområde, og at lærerspesialisten skal bruke sin fag- og analysekompetanse til å styrke det kollektive profesjonsfellesskapet og utvikling av skolen som lærende organisasjon.

Komiteen viser til at Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU), på oppdrag fra Utdanningsdirektoratet, har evaluert piloten for lærerspesialistordningen. En devaluering om lærerspesialistutdanningen ble presentert våren 2021, og sluttrapporten fra NIFU ble publisert i november 2021.

Komiteen viser til at statsbudsjettet for 2022 innebærer en avvikling av den gjeldende lærerspesialistordningen, slik at det ikke vil bli satt i gang nye kull på lærerspesialistutdanninger høsten 2022 eller lyst ut statlige midler til lærerspesialister i funksjon etter våren 2022. Tilskuddet til skoleeiere som har lærerspesialister

i funksjon i dag, vil imidlertid fortsette ut våren 2022, slik at lærere som er i funksjon som lærerspesialister, kan fullføre ut våren 2022. Komiteen er videre kjent med at det også er budsjettert midler slik at alle som startet lærerspesialistutdanningen høsten 2020 og høsten 2021, kan fullføre sine påbegynte studieløp henholdsvis våren 2022 og våren 2023.

Komiteen merker seg svaret fra statsråden om at regjeringen har til hensikt å legge til rette for flere karriereveier i skolen med formål å stimulere til å beholde kompetanse i skolen og for å styrke utviklings- og profesjonssamarbeidet i skolen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt, viser til at lærerspesialistordningen fram til nå har vært en pilotordning med formål å prøve ut en modell for en spesialistfunksjon for lærere og en tilhørende utdanning. Flertallet vil understreke at det er ikke er noen automatikk i at forsøksordninger videreføres uendret som permanente ordninger. Flertallet viser til Hurdalsplattformen, der regjeringspartiene har uttalt at de vil legge til rette for flere karriereveier i skolen med en partsforankret ordning som gir lærere bedre tid til utviklingsarbeid, og som styrker profesjonsfelleskapene i skolen.

Flertallet viser til at for å sikre at en spesialistordning skal kunne fungere etter intensjonen, er det helt avgjørende at den har legitimitet og oppslutning i sektoren. Dette fordrer at rammebetingelsene er avklart. Som det framgår av sluttevalueringen fra NIFU, rapport 2021:15 Sluttrapport fra evalueringen av pilotering av lærerspesialistordningen, har dette ikke vært tilstrekkelig ivare tatt i pilotordningen. Flertallet merker seg at både evalueringen og uttalelsene fra flere høringsinstanser påpeker manglende rolleavklaring, formalitet og transparens. Hvem som innvilges spesialistutdanningen, og prosessen rundt rekrutteringen til spesialiststillingene på den enkelte skole, er uklart. Flertallet registrerer at dette bidrar til å svekke legitimiteten til stillingen. Likeledes oppfattes det som problematisk at det ikke er noen formell sammenheng mellom stillingen som lærerspesialist og lærerspesialistutdanningen. Det innebærer at personer som er tatt opp på lærerspesialistutdanningen, ikke er sikret en spesialiststilling når de kommer tilbake i jobb. Ei heller er det et krav om slik videreutdanning for å tre inn i funksjonen som lærerspesialist.

Flertallet vil påpeke at et sentralt formål med å utvikle nye karriereveier for lærere er å motvirke at skolen mister verdifull kompetanse som følge av at erfarne lærere søker nye utfordringer utenfor yrket. Flertallet merker seg at det ifølge sluttevalueringen ikke kan godtgjøres at lærerspesialistordningen har oppfylt dette formålet. Selv om rundt halvparten av lærerspesialiste-

ne oppgir at ordningen har motivert dem til å fortsette som lærer ved egen skole, viser undersøkelsen samtidig at ordningen først og fremst bærer preg av å tildele lærerspesialistene nye oppgaver, mer enn at det oppleves som et nytt steg i karrieren. Av intervju materialet går det fram at ordningen blir «for perifer» til at den oppfattes å være en reell karrierevei. Flertallet merker seg videre at lærerspesialistutdanningen i større grad oppleves som karriereutvikling, gjennom at utdanningen både gir studiepoeng og en formell kvalifisering.

Flertallet ser det som positivt at lærerspesialistordningen har hatt en viss effekt for å styrke skolen som en lærende organisasjon i de skolene som har deltatt i ordningen. Likeledes er det positivt at de fleste studentene som har deltatt i spesialistutdanningen, opplever at de har hatt god nytte av studiet når det gjelder egen undervisning og praksis som lærer. Samtidig merker flertallet seg at postdoktor ved Senter for profesjonsstudier ved OsloMet, Marte Lorentzen, i sin doktorgradsavhandling «Like lærere leker best. Om lærerspesialistenes rolle i skolen og profesjonen», viser til at lærerspesialistene slet med å finne sin rolle i kollegiet, og at de også var relativt ukomfortable med å ha tittelen lærerspesialist. I en forskningsartikkel fra Senter for profesjonsstudier 15. desember 2021 påpeker Lorentzen at dersom lærerspesialist skal skilles ut som en karrierevei, må det etableres en mer omforent forståelse av hvilken rolle disse lærerne skal ha i skolen, hva som skiller dem fra andre lærere, og hva som skal være deres «ekspertise».

Flertallet mener det var et feilgrep av regjeringen Solberg å gjennomføre piloteringen av lærerspesialistordningen, og deretter gjøre ordningen permanent, uten å involvere alle partene i skolen og lytte til de innsigelsene som har vært reist fra sektoren helt siden ordningen ble lansert i 2015.

Videre mener flertallet, i likhet med statsråden, at det er problematisk at regjeringen Solberg laget et funksjonstillegg som ikke var forankret hos partene.

Flertallet viser til statsrådets svarbrev, som understreker behovet for en ny ordning som er forankret hos partene:

«Vi fremhever i regjeringsplattformen at vi ønsker en partsforankret ordning som gir lærere bedre tid til utviklingsarbeid og som styrker profesjonsfelleskapene i skolen. Derfor skal vi nå bruke tid på en grundig dialog med alle som har interesser i og erfaringer fra dette saksområdet. Her vil vi både bygge på erfaringer fra piloten og andre innspill og synspunkter. Vi vil også se på karriereveier i andre profesjoner og i andre land.»

Flertallet støtter statsrådets syn på at det er viktig å bygge på erfaringer fra den gjennomførte piloten og andre erfaringer fra praksisfeltet.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre viser til at læreren er den viktigste enkeltfaktor for elevenes mestring og læringsglede. Regjeringen Solberg prioriterte derfor kompetanseheving og nye karriereveier for lærere høyt. Dette har vært en viktig satsing for å gjøre skolen til en attraktiv arbeidsplass, styrke arbeidet med tidlig innsats og heve kvaliteten på undervisningen. Lærerspesialistordningen skal bidra til at dyktige lærere opplever gode faglige utviklingsmuligheter og ønsker å fortsette å undervise. Den skal også styrke det kollektive profesjonsfellesskapet og utvikle skolen som lærende organisasjon.

Disse medlemmer viser til at det for skoleåret 2021–2022 ble satt av midler til 2 300 lærerspesialister og innvilget over 1 800 søknader om å fungere som lærerspesialist i innværende skoleår, og 600 lærere er i gang med toårig spesialistutdanning for å bli lærerspesialister. Av de over 1 800 lærerspesialistene i klasserommene i 2021–2022 er om lag 500 spesialister i begynneropplæring.

Disse medlemmer har merket seg at regjeringen Støre har til hensikt å legge til rette for flere karriereveier i skolen. Fremfor å utvikle ordningen med lærerspesialister har imidlertid regjeringen i samarbeid med Sosialistisk Venstreparti valgt å avvike ordningen fra høsten 2022. Disse medlemmer mener at dette er særdeles uklokt. Regjeringspartiene og Sosialistisk Venstreparti sin kritikk av dagens ordning fremstår som uklar, og det er derfor vanskelig å se hvordan en ny ordning vil skille seg fra den eksisterende, og hvorfor flertallet velger å avvike den. Det tar tid å utvikle og innfase nye ordninger. Det er derfor en betydelig risiko for at stortingsflertallets beslutning vil bremse utviklingsarbeidet i skolen og gjøre det mindre attraktivt for gode lærere å fortsette å undervise.

Disse medlemmer viser til at Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU) har evaluert ordningen. Denne evalueringen viser blant annet at utdanningen gir godt utbytte, og at spennende oppgaver, ønske om påfyll, faglig utvikling og nye utfordringer gjør at ordningen er motiverende og attraktiv for lærerne. NIFU peker i rapporten også på at spørreundersøkelser gjennomført blant lærerne har vist en positiv utvikling i oppfatningen av ordningen, og at den har blitt mer kjent og akseptert i skolen over disse årene. Disse medlemmer merket seg at NIFU også i komiteens høring poengterte at denne positive utviklingen kan ha sammenheng med at ordningen både har fått fungere over tid, og at det har blitt flere lærerspesialister ute på skolene.

Disse medlemmer viser videre til komiteens høring og mottatte høringsinnspill i saken, hvor et stort flertall tydelig understreket behovet for faglige karriereveier for lærere i skolen og flere lærere som kan bidra til skoleutvikling, samt viktig kollegaveiledning og peda-

gogisk utvikling som kommer elevene til gode. Disse medlemmer merket seg at en ren avvikling av ordningen i påvente av utarbeidelse og iverksettelse av en ny ordning fra regjeringen Støre oppleves som svært uheldig av representanter fra både elevene, lærerne, skoleledere og kommunene.

Disse medlemmer vil trekke frem synspunkter på regjeringens avvikling av ordningen, som ble fremmet i muntlige og skriftlige innspill i forbindelse med komiteens høring.

Elevorganisasjonen sa i sitt innlegg i den muntlige høringen:

«Få det på plass fortere enn dere klarere å si 'lærerspesialistordningen'.»

Utdanningsforbundet skriver:

«Vi meiner samtidig at det er svært uheldig at regjeringa har valt å avvike den gamle ordninga og fjerne budsjettmidlar før vi har kome i gang med samtalar om ei ny ordning.»

Skolelederforbundet skriver:

«Skolelederforbundet har derfor vært for en alternativ karrierevei for lærere helt siden ordningen ble opprettet. (...), våre medlemmer ønsker at en slik ordning skal videreføres.»

KS skriver i sitt innspill:

«KS mener det er uheldig at ordningen avvikes før en alternativ ordning er etablert i samråd med partene.»

Disse medlemmer er bekymret for stortingsflertallets avvikling av lærerspesialistordningen og mener derfor at det haster med et tydelig signal om at en ny ordning kommer på plass fra høsten 2022.

Disse medlemmer anerkjenner samtidig at det er behov for å kontinuerlig forbedre eksisterende ordninger. Evalueringene av lærerspesialistordningen gir et godt grunnlag for å gjøre dette. Disse medlemmer vil derfor be regjeringen om å videreutvikle dagens ordning, som gir lærere som ønsker å fortsette å undervise, flere karriereveier. Disse medlemmer mener det er viktig at dette arbeidet forankres hos partene i skolesektoren.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen senest i revidert nasjonalbudsjett for 2022 komme tilbake med et forslag til en ordning for karriereveier for lærere i skolen som bygger på lærerspesialistordningen, og som kan videreføres fra høsten 2022. Målsettingen om at alle skoler skal ha tilgang til en lærerspesialist i begynneropplæringen, skal videreføres. Ordningen skal forankres hos partene i skolesektoren.»

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet mener tanken bak lærespesialistordningen i utgangspunktet er god. Dette medlem mener kompetanseheving blant lærere er svært viktig, men kompetanseheving i praksis kan imidlertid organiseres og utføres på flere måter, og dette er grunnen til at Fremskrittspartiet har hatt en pragmatisk holdning til hvilke tiltak som bør velges, og har avventet evalueringen som nå foreligger. Dette medlem vil bruke tiden til å gå gjennom evalueringen og vurdere dette tiltaket opp mot andre tiltak for kompetanseheving for lærere, og dette medlem vil derfor komme tilbake til videre beslutning om hvorvidt ordningen bør videreføres eller gjenoppstå i en helt ny ordning, ved behandlingen av revidert nasjonalbudsjett. Dette medlem støtter i denne innstillingen derfor hverken flertallets tilråding eller forslagene fra mindretall.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i samarbeid med partene utarbeide en konkret og forpliktende plan for hvordan profesjonsfellesskapet kan styrkes, uten at dette går på bekostning av læreres egen tid til for- og etterarbeid, og snarest mulig komme tilbake til Stortinget med en slik plan.»

Komiteens medlem fra Rødt mener ordningen med lærerspesialister må avvikles. Dette medlem deler bekymringen fra fagbevegelsen om at ordningen kan føre til et A- og B-lag blant lærere og er med på å undergrave det kollektive lønnsystemet. Alle lærere er lærerspesialister.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Høyre og Venstre:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen senest i revidert nasjonalbudsjett for 2022 komme tilbake med et forslag til en ordning for karriereveier for lærere i skolen som bygger på lærerspesialistordningen, og som kan videreføres fra høsten 2022. Målsettingen om at alle skoler skal ha tilgang til en lærerspesialist i begynneropplæringen, skal videreføres. Ordningen skal forankres hos partene i skolesektoren.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen i samarbeid med partene utarbeide en konkret og forpliktende plan for hvordan profesjonsfellesskapet kan styrkes, uten at dette går på bekostning av læreres egen tid til for- og etterarbeid, og snarest mulig komme tilbake til Stortinget med en slik plan.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:67 S (2021–2022) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Jan Tore Sanner, Margret Hagerup, Kari-Anne Jønnes, Guri Melby, Abid Raja og Kjell Ingolf Ropstad om videreføring av en lærerspesialistordning – vedtas ikke.

Oslo, i utdannings- og forskningskomiteen, den 22. februar 2022

Hege Bae Nyholt

leder

Marit Knutsdatter Strand

ordfører

VEDLEGG

DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT

Kunnskapsministeren

Stortinget
Karl Johansgate 22
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

22/324-

4. februar 2022

Representantforslag 67 S (2021-2022) om videreføring av en lærerspesialistordning

Skolen skal være et godt sted å være og lære for elevene, og en utviklende og attraktiv arbeidsplass for lærerne. Regjeringen er opptatt av å rekruttere og beholde lærere, og jeg er enig med representantene i at karriereveier for lærere blant annet må ha som mål å beholde lærere i undervisningsstillinger. Gode lærere trengs der elevene er.

Lærerspesialistpiloten har vært én måte å prøve ut karriereveier i skolen på. Evalueringen av piloten viser at en del har opplevd uklarhet omkring rollen, oppgaver og ansvar for lærerspesialistene. Det er også delte meninger blant lærerspesialister og rektorer om hvorvidt tidsressursen til funksjonen har vært tilstrekkelig.

Solberg-regjeringen gjorde lærerspesialistordningen permanent, uten å involvere partene i skolen og lytte til de innsigelsene som har vært reist fra sektoren helt siden ordningen ble lansert i 2015.

Vi fremhever i regjeringsplattformen at vi ønsker en partsforankret ordning som gir lærere bedre tid til utviklingsarbeid og som styrker profesjonsfellesskapene i skolen. Derfor skal vi nå bruke tid på en grundig dialog med alle som har interesser i og erfaringer fra dette saksområdet. Her vil vi både bygge på erfaringer fra piloten og andre innspill og synspunkter. Vi vil også se på karriereveier i andre profesjoner og i andre land.

Det offentlige utvalget om etter- og videreutdanning for lærere og andre ansatte i barnehage og skole skal vurdere hvordan lærere kan stimuleres til å ta videreutdanning, herunder

betydningen av videreutdanning for karriereveier i skolen. Utvalgets vurderinger er derfor noe vi må ta med oss inn i arbeidet.

Regjeringen er opptatt av å rekruttere og beholde gode lærere. Vi ser i evalueringene av den norske lærerspesialistordningen at skolelederne er delt i sitt syn på hvorvidt ordningen vil bidra til å rekruttere og beholde lærere. Vi kan derfor ikke forhaste oss med å sette i gang et nytt opplegg allerede fra høsten 2022. Dialog med partene og forankring i deres organisasjoner er prosesser som vil, og skal, ta tid. Da vil vi få ordninger som har bred forankring og oppnå målet om å beholde lærere i skolen. Det vil være viktig å få til ei ordning med legitimitet i sektoren og som skal vare over tid og være forutsigbare for alle. Jeg synes også det er problematisk at Solberg-regjeringen laget et funksjonstillegg som ikke var forankret med partene, og dermed ikke er en del av den ordinære lønnsdannelsen i sektoren.

Jeg er opptatt av å lytte til skolesektoren og hva som er deres behov både for karriereveier generelt, og hvilke fag- eller kompetanseområder en eventuelt skal vektlegge. Dette arbeidet handler ikke bare om at noen lærere skal ha en karrierevei, men at den faglige styrkingen skal komme hele profesjonsfelleskapet i skolen til gode. Derfor blir det feil å forskuttere for eksempel fagområder eller alderstrinn som skal prioriteres. Jeg mener dessuten at det er flere veier til god begynneropplæring enn å fastslå at hver skole skal ha tilgang til (minst) én ekspert.

Jeg har tillit til at det lokale utviklingsarbeidet fortsetter selv om vi tar oss tid til å jobbe fram en godt forankret ordning. Jeg ser ingen grunn til at ikke skolene skal benytte seg av den kompetansen mange lærere har fått – og fortsatt vil få etter å ha fullført slike utdanninger. Vi ønsker å lage en ordning som kan stå seg, og dette vil ta noe tid. Jeg vil komme tilbake til Stortinget når vi har hatt de nødvendige prosesser med partene.

Med hilsen

Tonje Brenna

Dokumentet er godkjent elektronisk og påført statsrådets signatur

